

## ראשית דבר

בספר זה ניתן בידי הקורא סדר התפלות לפי מנהג האשכנזים. מנהג זה, שבמקורו הראשון נבע ממנהג א"י הקדום, התחלק כבר בימי הביניים לשני ענפים, המערבי (של החלק המערבי והדרומי של גרמניה, הולנד, צרפת, שוויצריה, צפון איטליה, שהגיע משם לקצת קהלות אמריקה) והמזרחי (של החלק המזרחי של גרמניה, פולין – לפיכך הוא נקרא ברוב המקורות „מנהג פולין” – ליטא ושאר ארצות רוסיה, אוסטריה, בוהמיה, מורביה, הונגריה, שהגיע משם לרוב הקהלות שבאנגליה ובאמריקה הצפונית והדרומית). אחד לשניהם היה מנהג צרפת שהתפללו בו רש"י ותלמידיו, ואבד זכרו אחרי גירוש היהודים מצרפת במאה ה"ג. השינויים שבין שני הענפים הנ"ל מעטים הם בתפלות יום יום, מרובים יותר בתפלות החגים ובפיוטים במשך השנה. הסדור שלפנינו מתחשב רק במנהג פולין, והוא הוא שהנהיגו תלמידי הגאון ר' אליהו מוילנא (הגר"א) בארץ ישראל וערכוהו ע"פ פסקי מורם ורבם, והוא נתקבל בעיקר בערי יהודה ובמושבותיה, בכל קהלות האשכנזים שלא הצטרפו לכת ה„חסידים”, לא כל פסקי הגר"א ולא כל מנהגיו וכו' להתקבל, אבל בעיקר רואים במנהג האשכנזים שבא"י נשמקא של הגר"א.

נוסח התפלה של האשכנזים נשמר בכללו בדיקנות גדולה, ולא רבו בו שיבושים והוספות. בכל זאת נתקבלו לעתים גרסאות ע"פ פסקי גדולי התורה שאין להם יסוד במנהג אשכנז הקדום (כגון שני הגרסא ויעזרו בה-בו-בם בתפלות שבת) או נקבעו גרסאות עתיקות שונות (כגון בברכת המינים) ע"פ בחירתם השונה. נאלצנו, איפוא, כדי שכל מתפלל ימצא את מבוקשו, להעמיד לעתים שתי נוסחאות זו על יד זו ולסמן השניה כנ"א. כן הוספנו כאן את כל הפסקאות שקבלו בתקופה האחרונה רבים מיהודי אשכנז בהשפעת כתבי המקובלים או התנועה החסידית (אע"פ שלא היו נהוגות בנוסח התפלה הקדום), כגון אמירת פרשת העקדה בתפלת שחרית, כמה הוספות בסדר הקרבנות, הכוונות לפני קיום המצות, מנהגי סעודות שבת וכדומה. וכל מתפלל יתפוס במנהגו.

השתדלנו להבליט את השוניים בתפלה שבין ארץ ישראל לחוץ לארץ ולסדר סדור מוכשר לשמש גם בארץ גם בחו"ל.